

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

Botelló, culebró, barracó; botellot, culebrot, barracot

En castellà hi ha més d'un sufix *-ón*, si bé els seus sentits sovint conflueixen. Poden ser augmentatius, però també intensius o expressius, i es poden tenir de despectius. A quins sufixos catalans equivalen? Depèn de cada cas. Agafem del DRAE dos exemples de *-ón* augmentatiu: *barracón* i *inocentón*. L'un prové de barraca gran, però l'altre no sembla augmentatiu. Jo els traduiria per *barracot* i *innocentot*. "Per què *barracot* i no *barracot*?" Doncs perquè a *barracón* domina l'augmentatiu respecte al despectiu. Avui s'utilitza molt en el món escolar, tot i procedir del militar, i cap govern vol que s'associï a res mal fet. Potser per això el DIEC2 distingeix *barracó* ("edifici prefabricat i provisional") de *barracot* ("barraca mal feta").

EN L'ÀMBIT DELS NEOLOGISMES SOL SER MILLOR CREAR UN MOT NOU QUE AMPLIAR EL SENTIT D'UN DE VELL

Ara bé, a *barracó* no hi ha cap sufix català sinó que és una catalanització del castellà *barracón*, igual com *camió* catalanitza el francès *camion*. De fet, és possible un *barracó* no provinent del castellà (i està entrat al DCVB) que vol dir "barraca petita". Es forma amb un sufix català, *-ó*, que –paradoxalment– és un diminutiu: just el sentit contrari del *-ón* de *barracón*. Sigui com sigui, catalanitzar estrangerismes com ara l'hispanisme *barracón*, el gal·licisme *violon* i l'italianisme *trombone* en les formes *barracó*, *violó* i *trombó* no és inusual. No ens fa estrany que el *trombó* sigui més gran que una trompa o el *violó* que una viola, perquè els interioritzem com a lexemes independents –no pas com a derivats–, i això pot conviure amb el fet que *tomacó* o *portaló* siguin diminutius de *tomaca* o *portal*.

Així doncs, catalanitzar *culebrón* o *botellón* en les formes *culebró* i *botelló* no crea cap anomalia i té avantatges morfològics. Mantenir la forma castellana (en cursiva) obligaria a plurals que ja no fem anar: tendim a dir *culebrons* i no *culebrones* o *botellons* i no *botellones*. "¿Però no seria millor dir-ne *culebrot* i *botellot*?"

LA POSICIÓ DEL TERMCAT

El Consell Supervisor del Termcat (CST) estableix ara mateix que del *culebrón* n'hem de dir *fulletó*, i del *botellón*, *botellot* o *entrompada*. Com hem vist sovint en aquesta secció, les decisions del CST no són sempre el millor referent per als mitjans: són més filològiques que funcionals i no és estrany que el CST, després d'anys d'oposar la seva proposta a la majoritària dels mitjans, acabi fent-se enrere i adoptant la dels mitjans. En són

PAU DE LA CALLE

casos emblemàtics haver passat de *bloc* a *blog*, d'*ennobliment* a *gentrificació* i d'*apoderament* a *empoderament*. La idea que per als neologismes va millor crear un mot (significatiu) nou en lloc d'ampliar els significats d'un mot vell no sembla que acabi d'entrar al cap dels erudits del CST, que perseveren en el seu error. N'és un exemple voler que en diguem *fulletó* del *culebrón*. El castellà també té *folletín*, un terme més antic i deslligat del món de la televisió. Ara *fulletó* ja el tenim al DIEC2 com a telesèrie, malgrat que fa olor de paper esgrogueït. Però per què proposen *botellot* i no *culebrot*? Com que *-ot* és un sufix ben català deuen pensar que cal afegir-lo a un mot ben català. *Botella*, tot i que l'estàndard prefereixi *ampolla*, és català; *culebra*, no: cal dir *colobra*.

EL 'LAISSEZ FAIRE' DE TV3

L'altre gran referent, l'és Adir, opta per *culebró* i *botelló*, que són les dues úniques formes que hi tenen una entrada. Però, dins l'entrada, i rere l'ambigua formulació "altres adaptacions:", hi trobem, respectivament, "culebrot" i "botellot, botellada". Tot faria pensar que són "altres adaptacions" però no la que defensa i adopta TV3 i la CCMA. Però, d'un temps ençà, la política lingüística de la casa prefereix fer content a tothom a mullar-se establint un criteri. I és així com als informatius de TV3 els *botellons* estan esdevenint

botellots sota la complaent mirada dels lingüistes, que, per coherència, també haurien de callar si, de tant en tant, s'escapen *botellades*. I per què s'imposa *botellot*? Pel mateix motiu que, en l'ús estàndard espontani (el que, sense formació, pateix per parlar bé en registre formal), *darrer* s'imposa a *últim* i *proper* a *pròxim*, perquè "sona més català", encara que (i passa clarament en l'últim cas) de vegades l'opció preferida és menys genuïna i adequada i permet, un cop adoptada, calcs sintàctics molt més greus que la similitud o dissimilitud lèxica amb el castellà. En casos així la feina dels lingüistes és informar i formar l'ús i oposar resistència a tendències populars empobridores, però és més còmode i cansa menys deixar que t'arrossequin.

Acabo. *Botelló* i *botellot* són dos neologismes possibles i ben formats, i és tan ridícul veure un castellanisme en el primer com veure'l en *barracó*, *camió* o *trombó*. A l'ARA hem preferit *botelló*: perquè és un terme culturalment espanyol que no cal catalanitzar fins al punt que sembli d'aquí de tota la vida –per això també preferim *corrida de toros* a *corsa de braus*– i perquè el gran referent dels mitjans, l'és Adir, que ens ajuda a anar a l'una, abonava, i en teoria abona, *botelló*. Ara bé, si l'ús popular i l'ús formal dels mitjans opta massivament per *botellot*, ens ho podem replantejar. En tot cas, sí que creiem que cal tenir un criteri. ➡

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIÓ

[1] **Nosaltres, després**
SÍLVIA SOLER
Univers
208 pàgines i 20 € 1/5

[2] **On ets, món bonic?**
SALLY ROONEY
Periscopi
390 pàgines i 18,90 € 2/3

[3] **Junil a les terres...**
JOAN-LLUÍS LLUÍS
Club Editor
290 pàgines i 19,95 € 3/4

[4] **Amor a l'art**
TÀNIA JUSTE
Columna
416 pàgines i 21 € -/1

[5] **Sola**
CARLOTA GURT
Proa
384 pàgines i 18 € 4/4

NO-FICCIÓ

[1] **L'imperi del dolor**
PATRICK RADDEN KEEFE
Periscopi
720 pàgines i 23,90 € 2/3

[2] **Som dones, som lingüistes, som moltes...**
M. CARME JUNYENT / Eumo
262 pàgines i 20 € 1/3

[3] **Salvem els mots**
JORDI BADIA I PUJOL
Rosa dels Vents
248 pàgines i 18,90 € 6/5

[4] **La desfeta**
AGUSTÍ ALCOBERRO
Rosa dels Vents
258 pàgines i 17,95 € 4/4

[5] **Gent d'ordre**
CRISTIAN SEGURA
Galàxia Gutenberg
288 pàgines i 19,50 € 3/4

CASTELLÀ

FICCIÓ

[1] **El italiano**
ARTURO PÉREZ-REVERTE
Alfaguara
400 pàgines i 21,90 € -/1

[2] **Los vencesos**
FERNANDO ARAMBURU
Tusquets
704 pàgines i 22,90 € 1/5

[3] **De ninguna parte**
JULIA NAVARRO
Plaza & Janés
416 pàgines i 22,90 € 2/5

[4] **A fuego lento**
PAULA HAWKINS
Planeta
480 pàgines i 20,90 € 3/4

[5] **Queridos niños**
DAVID TRUEBA
Anagrama
456 pàgines i 19,90 € 4/4

NO-FICCIÓ

[1] **La revuelta de las putas**
AMELIA TIGANUS / Ediciones B
304 pàgines i 19,90 € -/2

[2] **Encuentra tu persona vitamina**
MARIAN ROJAS ESTAPÉ / Espasa
328 pàgines i 19,90 € 3/5

[3] **La llama inmortal de Stephen Crane**
PAUL AUSTER / Seix Barral
1.048 pàgines i 24,90 € 6/4

[4] **El humor de mi vida**
PAZ PADILLA
Harper Collins
300 pàgines i 19,90 € 2/26

[5] **El infinito en un junco**
IRENE VALLEJO
Siruela
452 pàgines i 24,95 € 4/95

Rànquing setmanal del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura
Posició setmana anterior / Setmanes en el mercat